

### **Anotace rozsudku ze dne 11. října 2012 ve věci č. 67724/09 – C. N. a V. proti Francii**

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v případě první stěžovatelky došlo k porušení zákazu otroctví a nucených prací ve smyslu čl. 4 Úmluvy, jelikož Francie nepřijala dostatečný legislativní a správní rámec umožňující proti nevolnictví a nuceným pracím účinně bojovat. Na druhou stranu, stát neselhal ohledně povinnosti vést účinné vyšetřování. Soud v souladu s konstatovaným porušením přiznal první stěžovatelce souhrnné odškodnění ve výši 30 000 eur. V případě druhé stěžovatelky Soud porušení čl. 4 Úmluvy neshledal.

#### (i) Okolnosti případu

Stěžovatelky, dvě sestry C. N. a V. narozené v Burundi, opustily zemi po občanské válce, ve které zemřeli jejich rodiče. Do Francie se sestry dostaly v roce 1994 a 1995 (příjezd mladší sestry) s pomocí strýce a tety (pan a paní M.), kteří byli následně pověřeni jejich opatrovnictvím. Sestry s nimi a jejich 7 dětmi, z toho jedním handicapovaným, žily ve společné domácnosti ve Ville d'Avray. Byly ubytované v suterénu domu a musely bez nároku na odměnu a odpočinek vykonávat všechny domácí práce. C. N. navíc tetě pomáhala s postiženým synem, včetně příležitostné pomoci v noci. Stěžovatelky tvrdily, že žily v nehygienických podmínkách, nemohly společně s rodinou jíst, denně byly vystaveny fyzické i psychické šikaně a jejich teta jim vyhrožovala návratem do Burundi. Mladší sestra V. byla od roku 1995 žačkou základní školy s dobrými výsledky, po návratu ze školy si mohla udělat úkoly a pak pomáhala sestře s péčí o domácnost. V roce 1995 orgány státní správy upozornily na dítě v ohrožení, ale státní zastupitelství, s ohledem na výsledky vyšetřování, rozhodlo nepodniknout další kroky. V lednu 1999 asociace Dětsví a sdílení (*Enfance et Partage*) opětovně upozornila státní zastupitelství na situaci stěžovatelek. Panu M., bývalému ministrovi Burundi a funkcionáři UNESCO, rovněž jako jeho manželce, byly odňaty diplomatické imunity. V rámci následného vyšetřování bylo posudkem prokázáno, že psychologický efekt jednání, kterému byly sestry vystaveny, je možné charakterizovat jako duševní utrpení, které bylo v případě C. N. doplněno strachem z návratu do Burundi rovnajícimu se pro ni hrozbě smrti a odloučení od mladší sestry. Trestní soud (*tribunal correctionnel*) v Nanterre shledal rozsudkem z roku 2007 pana a paní M. vinnými z trestného činu vystavení sester podmínkám neslučitelným s lidskou důstojností, nicméně odvolací soud ve Versailles rozsudek zrušil a vinnou z přečinu těžšího ublížení na zdraví vůči V. shledal pouze paní M., které uložil zaplatit pokutu ve výši 1 500 eur a náhradu nemajetkové újmy ve výši jednoho eura. S dovoláním se na trestní senát Nejvyššího soudu (*Cour de cassation*) obrátily pouze stěžovatelky a paní M., státní zástupce dovolání nepodal, jejich dovolání ale soud odmítl.

#### (ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### **a) K porušení čl. 4 Úmluvy**

Soud v první řadě poznamenal, že čl. 4 Úmluvy chrání jednu ze základních hodnot demokratické společnosti a jeho první odstavec nemůže být předmětem žádné výjimky či derogace. S odkazem na předchozí judikaturu pak definoval nucenou nebo povinnou práci jako práci vykonávanou pod hrozbou trestu, v rozporu s vůlí dotčené osoby. Za účelem odlišení nucené práce od práce, která by mohla být považována za vzájemnou pomoc v domácnosti, Soud poukázal na nutnost posouzení povahy a množství předmětné aktivity. V daném případě byla stěžovatelka C. N. bez svého souhlasu nucena vykonávat práci, na kterou by si za normálních okolností museli manželé M. najít placenou výpomoc. Stejný rozsah práce Soud nezjistil u stěžovatelky V., která navštěvovala školu. Soud tak dospěl k

závěru, že pouze první stěžovatelka naplnila podmínku množství nucené nebo povinné práce. Současně u ní byla naplněna podmínka hrozby trestu, neboť musela pracovat s neustálým strachem z nedobrovolného návratu do Burundi..

Stěžovatelky dále namítaly, že byly drženy v nevolnictví, čímž došlo k porušení čl. 4 odst. 1 Úmluvy. Soud poznamenal, že nevolnictví je v podstatě ztíženou nucenou prací, s tím rozdílem, že u nevolnictví jsou oběti přesvědčeny o nemožnosti změny této situace. Stěžovatelka C. N. byla přesvědčena o neměnnosti své situace ze strachu, že by se po útěku mohla dostat do rozporu se zákonem a že by z důvodu absence odborné přípravy nenašla zaměstnání. I s ohledem na délku trvání této situace, která činila 4 roky, Soud konstatoval, že stěžovatelka C. N. se nacházela ve stavu nevolnictví. To se však netýkalo mladší stěžovatelky, která chodila do školy, rozvíjela se v jiné sféře a byla méně izolovaná.

S ohledem na výše řečené Soud uzavřel, že pouze situace první stěžovatelky spadala do působnosti článku 4 Úmluvy, a to jak v jeho části týkající se nucených prací, tak v jeho části týkající se nevolnictví. Soud proto dále zkoumal, zda Francie splnila pozitivní závazky, které pro ni z čl. 4 Úmluvy vyplývají.

V první řadě Soud, stejně jako v případě *Siliadin proti Francii* (č. 73316/01, rozsudek ze dne 26. července 2005), poznamenal, že příslušná ustanovení trestního zákoníku, zejména s ohledem na jejich neustálený výklad, stěžovatelkám neumožnila účinnou ochranu a dovolání se v jejich případě týkalo pouze občanskoprávních aspektů případu, neboť státní zástupce se na Nejvyšší soud neobrátil. Soud uzavřel, že došlo k porušení čl. 4 Úmluvy ve vztahu k první stěžovatelce vzhledem k nedodržení pozitivních závazků státu zajistit legislativní a administrativní rámec umožňující účinně bojovat proti nevolnictví a nucené práci.

K namítanému porušení povinnosti státu účinně vyšetřit možné nevolnictví a nucené práce Soud poznamenal, že neshledal v postupu státního zástupce nedostatky, a proto nenašel důvod pro zpochybnění jeho rozhodnutí z roku 1995, kterým byla věc pro nedostatek důkazů odložena. Navíc samotné stěžovatelky uvedly, že v té době nebyla jejich situace ještě natolik závažná a druhá stěžovatelka i připustila, že v roce 1995 neposkytla policii všechny nezbytné informace. V tomto bodu tedy Soud porušení čl. 4 Úmluvy neshledal.

#### *b) K dalším tvrzeným porušením Úmluvy*

Kromě porušení čl. 4 stěžovatelka V. namítala porušení čl. 3 Úmluvy – zákaz mučení a nelidského a ponižujícího zacházení a obě stěžovatelky namítaly porušení čl. 13 Úmluvy – práva na účinný opravný prostředek.

K první námitce Soud uvedl, že paní M. byla již na vnitrostátní úrovni pravomocně odsouzena za přečin ublížení na zdraví a stěžovatelka obdržela odškodnění ve výši, o které požádala. Stěžovatelka již tudíž nemůže být považována za oběť porušení Úmluvy a její stížnost je proto nepřijatelná.

K porušení čl. 13 Úmluvy Soud uvedl, že pozitivní procesní závazky plynoucí z čl. 4 Úmluvy jsou *lex specialis* k obecným požadavkům plynoucím z čl. 13, proto se bodem stížnosti týkajícím se čl. 13 Úmluvy již nezabýval.